

SÖZ MÜLKÜNÜN KALIPLARIYLA OYNAYAN SULTAN: KIBRISLI ÂŞIK KENZİ

The King Who Played the Patterns of Word Land: Âşık Kenzî From Cyprus

Metin ÖZARSLAN*

Özet: Bu yazıda Kıbrıslı Âşık Kenzî'nin Türk sözlü şiir sanatında geleneğin kurallarını zorlayıcı nitelikteki şiirleri incelenecektir. Bahse konu şiir örnekleri tür ve biçim açısından sözlü şiir vâdisinde ender görülen özellikleri haizdir. Bu şiir örnekleri ihmalin gölgesinde kalmış, nazariyat kitaplarına girmemiş ve tanımları yapılmamıştır. Yazı ile söz konusu şiirleri dikkatlere sunmak ve bu yolla Kıbrıslı Âşık Kenzî'nin Türk sözlü şiir sanatına katkılarını ortaya koymak gayesi güdülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Âşık Kenzî, Türk sözlü şiir sanatı, aruzlu şiirler.

Abstract: *In this article it has been examined the poems of Âşık Kenzî from Cyprus. Âşık Kenzî's poems, which are written by aruz meter, has a character that enforced the rules of tradition of Turkish minstrel poetry. Because of those poems are exceptional examples that ways they have also examined in terms of spice and type. On the other hand neither those examples of poems have been neglected and nor took part in theoretical books. They are also not defined truly by the researchers. So we made a present of those poems in order to exhibit what Kenzî contributed to the tradition of Turkish minstrel poetry.*

Keywords: *Âşık Kenzî, the art Turkish oral poetry, poems written by aruz meter.*

Bilindiği gibi divan şiiri ile halk şiiri arasında 17. yüzyılda meydana gelen yakınlaşma sonucunda, halk ve dîvân edebiyatı mensuplarının birbirlerinden etkilenmiş ve kendi tarzları dışında eserler vermişlerdir¹. Bu karşılıklı tesirler, bir noktadan sonra âşık/şâirleri, dîvân şiiri vâdisinde; dîvân şâirlerini de halk şiiri vâdisinde kalem oynatmaya sevk etmiştir. Özellikle âşık/şâirler, divan şâirlerinden aşağı olmadıklarını isbata matuf edebî faaliyette bulunmuşlar ve klasik şiirin vezin, şekil ve mazmunlarını kullanarak şiirler yazmışlardır. Bununla birlikte, aruz vezniyle kaleme alınan bu şiirler, heceli şiirler nisbetle pek fazla değildir. Halk şiiri

* Doç. Dr. - Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

¹ Bu konuda kapsamlı bilgi ve örnekler için bkz (Kurnaz 1990, İsen 1993).

vadisinde görülen başlıca aruzlu şiirler “dîvân”, “selîs”, “semaî”, “kalenderî”, “satranç [şatranç]” ve “vezni-i âher”dir. Aruzlu türler olarak adlandırılan bu şiirlerin dışında Halk şiiri geleneği içerisinde aruz vezniyle yazılmış başka şiirler de bulunmakla beraber, yukarıda adı geçenler kadar yaygın değildir (Özarlan 1996).

Aruz vezni ile kaleme alınan ve âşık tarzı şiir geleneği içinde yer alan bu mahsuller, muhtelif inceleme eserlerinde, tür ve şekil bakımından tarif ve tasnif edilmişlerdir (Onay 1928, 1933; Dizdaroğlu 1969; İlaydın 1963; Dilçin 1983). Bu tarif ve tasniflerde aruzlu türlerin “özel bir ezgi eşliğinde okunup söylendikleri” ortak vasfı olarak ortaya çıkmaktadır. Fakat bu ısrarlı vurgulamaya rağmen “özel ezgi”den neyin kastedildiği henüz açıklığa kavuşturulmamıştır. Başka bir ifadeyle, “özel ezgi”nin makam olduğu da sürülmesine rağmen (Dizdaroğlu 1976: 235) bu “özel ezgi”nin “makam” veya “ayak” karşılığı olarak kullanılıp kullanılmadığı üzerinde durulmaz.

Öte yandan, söz konusu aruzlu türlerin tariflerinde de görülebileceği gibi, ısrarla bu şiirlerin aruz vezni ile yazılmadıkları, bunların aslında hece ölçüsüyle yazılmış ve sonradan imale, zihaf ve ulamalarla aruz veznine çevrilmiş olabileceklerine dair kanaatler mevcuttur (Onay 1928, Kaygılı 1937, Dizdaroğlu 1969).

Yukarıda genel özellikleri verilen ve iki gelenek arasında oluşan hemzeminde yaratılan şiirlerin tariflerinin yanında, ibdasıyla ilgili sıkıntılı durumların mevcudiyeti devam etmektedir. Zira bu şiirlerin tariflerinde ve ibdalarında önyargılı hükümler mevcuttur. Bu önyargılarla bakıldığında bu şiirlerin mevcut tariflerle taban tabana zıt özellikte oldukları da örneklerle sabittir. Bu konuyla ilgili olarak daha önce yapılan mütevazı çalışmalarda, özellikle aktarmaya dayalı olarak yazılan ve daha çok birbirinin muakkibi durumunda şiir teorisiyle ilgili kitaplarda yer alan mevcut tariflere uymayan farklı örneklerin bulunduğu ve bu tanımların yeni örnekler ışığında yeniden yapılması gerektiğine temas edilmiştir (Özarlan 1996, 2004).

Burada sunulacak bildirinin konusunu da yine âşık ve divan şiiri hemzemininde yazılan şiirler oluşturmaktadır. Bu şiirler Kıbrıslı Âşık Kenzî'ye aittir. Hicrî 1210 yılında Kıbrıs'ta doğan Edirne Kalkandelen ve Prizren gibi şehirlerde yaşayıp, bütün Balkanları dolaşan bu cevval âşık/şâir Bektaşî tarikatına intisap etmiştir. Asıl adı Kasım'dır. (Fedai 1989)².

² Aynı mahlasla şiirler yazan Karamanlı bir âşık/şâir daha vardır. Saim Sakaoğlu'nun verdiği bilgilere göre “19. yüzyıl Karamanlı âşıklardandır. Karamanlı Kenzî'nin asıl adı Kerem veya Kerim olan âşık şiire olan kabiliyetinden dolayı; eline aldığı sazı ile âşıklar kervanına katılmıştır. Nişanlandığı kızın vefasızlık edip ayrılması ile kendini tamamen âşıkliğe vermiş; ölünceye kadar bir daha evlenmemiştir. Ufak ve narin yapılı bir zat olan ve 1880'li yıllarda vefat eden Karamanlı Kenzî'nin derli toplu bir divanı yoktur” (Sakaoğlu 1999).

Kıbrıslı Âşık Kenzî'nin kişiliği ve cönklerde bulunan şiirleri hakkında Mehmet Halit Bayrı (1955) ve Saadettin Nüzhet Ergun'un (1956) yaptığı yayınlardan sonra, onunla ilgili tam ve detaylı bilgiler Kıbrıslı değerli araştırmacı Harid Fedai (1987, 1990, 1997) tarafından yapılmıştır. Harid Fedai'nin, bahse konu şiirlerin sahibi Kıbrıslı Âşık Kenzî Divanı'nı (Fedai 1989, 1993a, 1993b) yayınlamasından sonra bu âşık/şâirle ve şiirleriyle ilgili çalışmalar artmış ve şiirleri çeşitli açılardan değerlendirilmiştir³.

Kıbrıslı Âşık Kenzî'nin aruzla yazdığı şiirlerinden ilginç örnekler daha önce tarafımızca yapılan bir başka çalışmada da özellikle "santraç" ile "vezn-i aher" türlerinin birbirine karıştırıldığı ve geleneğin taşıdığı isimlendirmelerle incelemecilerin verdiği isimler arasında tutarsızlıklar bulunduğu (Özarlan 2000).dikkatlere sunulmuştu. Bu etütte de Kıbrıslı Âşık Kenzî'nin Türk sözlü şiir sanatında geleneğin kurallarını zorlayıcı nitelikteki şiirleri incelenerek bahse konu şiir örneklerinin tür ve biçim açısından taşıdığı özelliklere dikkat çekilecektir.

Sözlü şiir vadisinde nadir özellikleri haiz bu ve benzeri şiir örnekleri ihmalin gölgesinde kalmış, nazariyat kitaplarına girmemiş ve tarifleri yapılmamış veya yanlış yapılmış, dolayısıyla Türk sözlü şiir sanatı içinde kendi has tür ve biçimler olarak almaları gereken yeri alamamışlardır. Bu etütte Kıbrıslı Âşık Kenzî'nin bahse konu şiirlerini dikkatlere sunmak ve bu yolla onun Türk sözlü şiir sanatına katkılarını ortaya koymak gayesi güdülmüştür.

Kıbrıslı Âşık Kenzî Divanı'ndan seçip incelediğimiz bu şiirlerden:

1. müstef'ilâtün | müstef'ilâtün
 _ _ v _ _ | _ _ v _ _ kalıbıyla vezn-i aher türünde kaleme alınan "*Berber Ali*" şiiri teorisi kitaplarına göre vezn-i aherin vezniyle yazılmış olmakla beraber satraç tarifinde görülen musammat bir yapıya sahiptir. Bu biçimdeki şiirler teori kitaplarında satraç olarak kaydedilmişlerdir (Ekler 1).

2. mefâ'ilün | mefâ'ilün | mefâ'ilün | mefâ'ilün
 v _ _ _ | v _ _ _ | v _ _ _ | v _ _ _ kalıbıyla semaî türünde yazılan "*Der Eşkâl-ı Burciyân*" ve "*Beyân-ı Burûc*" başlıklı şiirler konu bakımından nadir bir örnek olarak görülebilir. Şiirin konusu burçlardır. Kenzî bu şiirde burçları ve burçların remizlerini cinslerini tasvir eder (Ekler 2a ve 2b).

³ Bu çalışmalardan bazıları için bkz: (Bayat 2000, Mengi 1998, Özarlan 2000).

3. fâ'ilâtün | fâ'ilâtün | fâ'ilâtün | fâ'ilün
 _ v _ _ | _ v _ _ | _ v _ _ | _ v _ kalıbıyla divan türünde yazdığı
 "Hurüf-ı Mukatta'a" başlıklı şiirde "d, r, z, l" harflerinin etrafında bir sınırlama
 ile şiir söylemeyi denemiştir. Aynı vezinle yazdığı aynı başlıklı başka bir
 şiirinde ise birbirine ses olarak benzeyen sözleri kullanmak şekliyle maharet
 gösterme yoluna gitmiştir (Ekler 3a ve 3b).

4. mef'ûlü | mefâ'ilü | mefâ'ilü | fe'ülün
 _ _ v | v _ _ v | v _ _ v | v _ _ kalıbıyla kalenderî türünde
 yazılan bir "Mülemma" denemesidir. Okunamayan yerleri bulunmakla beraber,
 Kenzî'nin bir Arap dilbere hislerini ifade ettiği anlaşılmaktadır (Ekler 4).

5. fâ'ilâtün | fâ'ilâtün | fâ'ilâtün | fâ'ilün
 _ v _ _ | _ v _ _ | _ v _ _ | _ v _ kalıbıyla divan türünde ve
 gazel biçimindeki "Gazel-i Mim, Pür Musanna" başlıklı şiirde ise "mim" harfi ile
 başlayan kelimeleri kullanarak yine sınırlı kelimelerle hünerini denemiştir (Ekler 5).

6. mefâ'ilün | mefâ'ilün | mefâ'ilün | mefâ'ilün
 v _ _ _ | v _ _ _ | v _ _ _ | v _ _ _ kalıbıyla semaî
 türünde ve gazel biçimindeki "Leb-Ermez Gazel" ve
 mef'ûlü | mefâ'ilü | mefâ'ilü | fe'ülün
 _ _ v | v _ _ v | v _ _ v | v _ _ kalıbıyla kalenderî türünde
 ve gazel biçimindeki "Kalender-i Pür Musanna Leb-Ermez" başlıklı şiirler, yaygın
 olarak hece vezniyle söylenen ve dudakdeğmez, lebdğmez veya lebermez diye adlandırılan
 şiirlerdendir. Ancak Kenzî bu şiiri aruzla söylemiştir (Ekler 6a ve 6b).

7. mefâ'ilün | mefâ'ilün | mefâ'ilün | mefâ'ilün
 v _ _ _ | v _ _ _ | v _ _ _ | v _ _ _ kalıbıyla semaî türünde ve
 murabba biçiminde ve "Pür Musanna" başlığı taşıya bu şiir bir isimnâmedir. Ancak
 yaygın isimnâmelerden farkı isimlerin mısra başındaki harflerle değil tefile başlarına gelen
 harflerle oluşturulmuş olmasındadır (Ekler 7).

8. Hece ölçüsünün 6+5=11'li kalıbıyla söylenen zincirbent yedekli koşma
 biçimindeki "Şâki" başlıklı şiir de mısra sonundaki kelimeler mısra başlarında tekrar
 edilmek suretiyle zincirbent koşma biçimi elde edilmiş, bununla da yetinilmeyip bir
 de ziyadeler eklenerek yedekli biçim elde edilmiştir (Ekler 8).

Görüldüğü gibi Kıbrıslı Âşık Kenzî divan ve halk şiiri hemzemininde söylediği
 şiirlerde özellikle şiirin yapı ve şekil tarafına yönelik maharet sergilemeye
 çalışmıştır, bu şiirlerde bilerek ve isteyerek maharetini şekilden yana kullanmıştır.
 Divan şiirinin zirve şahsiyetleri ile mana vadisinde yarışamayacağını farkında
 olan bu delişmen âşık, şiirinde şekli ön plana çıkarmayı yeğlemiş, bunda da

azımsanmayacak bir başarı elde etmiştir. Divanında birçok türde şiir örnekleri bulunmaktadır. Bu husus onun şiirlerinde bilinçli bir olarak şekli ön plana çıkarma gayreti içinde olduğunu göstermektedir. O ne yaptığının o kadar farkındadır ki yer yer yaptıklarının benzerlerinin başkaları tarafından yapılamayacağı iddiasını tekrarlar.

Mesela

*Tulü' itdi dil-i burc-ı şerefden şems-i eşârını
Gezer bezm-i felekde necm-i Kenzî bir gazañferdir* (Fedai 1993: 12)

veya

*Assıla erbâb-ı 'aşka var ise gelsün beri
Şi'rimi tanzîr iden itsün felekde iftihar* (Fedai 1993: 13)

veyahut

*Var ise tanzir ider san'atda nazmım assıla
Yohsa söylen münkatı' itsün dilin dil-dâreden* (Fedai 1993: 23)

şeklinde meydan okuyuşları onun bu şiirleri özellikle bir maharet ve ustalık iddiası içinde söylediğinin delilleridir.

Kıbrıslı Âşık Kenzî'nin özellikle teori kitaplarındaki tanımlara uymayan bazı şiirlerinde şiir türünün bizzat zikredilmesi ve bu şiirlerde geçen “satranç” kelimesini vezin gereği farklı okuması da ilginç bir husustur. O, “satranç” kelimesini vezne uydurmak için bazen

*Santranc-ı | ma'rifet şâ | irlere âb- | ı hayât
fâ'ilâtün | fâ'ilâtün | fâ'ilâtün | fâ'ilün* (Fedai 1993: 8)

bazen de

*Santrañç | dil emvâc ki | gözün aç bu | ne evzân
me'ûlü | mefâ'ilü | mefâ'ilü | fe'ülün* (Fedai 1993: 22)

şeklinde okuyup yazar.

Sonuç olarak yukarıda sayılan şiirler Kıbrıslı Âşık Kenzî'nin şiir vadisinde belli kalıplarda kalmayıp adeta bu kalıplarının sınırlarını zorlacasına farklı denemelere giriştiğini göstermektedir. Onun şiirleri şüphesiz çok yüksek söyleyişler değildi. Bununla beraber şiirleri farklı tarz ve yollar denediğini göstermesi bakımından nadir özellik arz etmektedir. Bu yönüyle kendi çapında yenilikçi bir tarafı olduğunu söylemek mümkündür.

Öte yandan sürekli olarak tekrar edilen gelen Osmanlının ve Osmanlı Türk kültürünün reddi mirası anlayışıyla arzula şiir yazmış olan âşık şiiri temsilcilerinin toptan cahil ilan edilmesi önyargılarına da verilen bir cevaptır. Şüphesiz Kıbrıslı Âşık Kenzî bu arayışlarla yazdığı şiirlerin böyle bir cevap niteliği taşıyacağından haberdar değildi. Ancak bu alanda önyargıyla yapılan haksız yaklaşımlara yine bu alanda meydana getirilen malzeme ile cevap verilmiş olmaktadır. Bilinçli bir gelenek temsilcisinin ifadeleri olarak ortaya çıkan bu şiirlerden başka diğer âşık/şâirlerin eserleri de taranarak ihmale uğrayan bu nadide türlerin yeniden tanımlanmaları tanımlanmayanların da tanımının yapılarak teori kitaplarında yer almaları şiirimizin taşıdığı değerlerin bütün yönleriyle ortaya konması hususunda kendi ağırlık ve değeri ölçüsünde katkı sağlayacağı muhakkaktır.

Kaynaklar:

- BAYAT, Ali Haydar, (2000), “Sûr-i Hitânlarla Düşürülen Tarihleri Bir Örnek Olarak Kenzînin Târîh-i Sûr-i Hitân'ı”, *III. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi Bildirileri*, C. II (Gazimağusa 13-17 Kasım 2000), , Kıbrıs Gazimağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları, 107-126.
- BAYRI, Mehmet Halit, (1955), “Halk Şâirleri: Âşık Kenzî”, *Türk Dili*, S. 42, 1 Mart 1955.
- DİLÇİN, Cem, (1983), *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- DİZDAROĞLU, Hikmet, (1943), “Vezn-i Aher”, *Doğru Söz Gazetesi* (Kastamonu), 8 Nisan, s. 613.
- DİZDAROĞLU, Hikmet, (1969), *Halk Şiirinde Türler*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ERGUN, Saadetin Nüzhet (1956), *Bektaşî Edebiyatı Antolojisi*, İstanbul.
- FEDAİ, Harid, (1987), “Kıbrıslı Âşık Kenzî”, *III. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri*, (7-9 Mayıs 1987), Eskişehir: Yunus Emre Kültür Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları.
- FEDAİ, Harid, (1989), *Kıbrıslı Âşık Kenzî Divanı II*, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Yayınları.
- FEDAİ, Harid, (1990), “Kıbrıslı Kenzî'nin Destanları”, *Selçuk Üniversitesi I. Milletler arası Türk Halk Edebiyatı ve Folklor Kongresi Bildirileri*, Konya.
- FEDAİ, Harid, (1993a), *Kıbrıslı Âşık Kenzî Divanı II*, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Yayınları.

- FEDAİ, Harid, (1993b), Kıbrıslı *Âşık Kenzî Divanı III*, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Yayınları.
- FEDAİ, Harid, (1997), “Kıbrıslı *Âşık Kenzî*’nin Başka Destanları”, **Erdem**, Aydın Sayılı Özel Sayısı Ocak, Ankara.
- İSEN, Mustafa, (1993), “Dîvânlarda Heceyle Yazılmış Şiirler”, **Türk Kültürü Araştırmaları Prof. Dr. Şükrü Elçin’e Armağan**, (Yıl XXIX/1-2, 1991), Ankara.
- KAYGILI, Osman Cemal, (1937), *İstanbul’da Semaî Kahveleri ve Meydan Şairleri*, İstanbul.
- KURNAZ, Cemal, (1990), *Halk Şiiri ve Dîvân Şiirini Müsterekleri Üzerine Denemeler*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- MENGİ, Mine, (1998), “Kıbrıslı *Âşık Kenzî*’nin Divanı (II) Üzerine Bir Değerlendirme”, *Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi Bildirileri*, Doğu Akdeniz Üniversitesi, KKTC (Gazimagusa).
- ONAY, Ahmet Talât, (1928), *Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev’i*, İstanbul.
- ONAY, Ahmet Talât, (1933), *Türk Şiirlerinin Vezni*, İstanbul.
- ÖZARSLAN Metin, (1996), “Halk Şiirinde Aruzlar Türleri Üzerine Bazı Dikkatler”, *Folkloristik: Prof. Dr. Umay Günay Armağanı* (Ed. Ö. Çobanoğlu- M. Özarslan), Ankara: Feryal Matbaacılık.
- ÖZARSLAN, Metin, (2000), “Kıbrıslı *Âşık Kenzî* Dîvânındaki Aruzlu Türleri Üzerine Bazı Tesbitler”, *III. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi Bildirileri C. II* (Gazimağusa 13–17 Kasım 2000), , Kıbrıs Gazimağusa: Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- ÖZARSLAN, Metin, (2005), “Türk Sözlü Gelenek Şiirinde Durak Meselesi ve Bir Türkü”, **Folklor/Edebiyat**, 42, 2005/2: 197–205.
- SAKAOĞLU, Saim, (1999), “Karamanlı İki *Âşık*: Kenzî ve Gufrânî”, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 6: 35–72.

Ekler:**1. Berber Ali**

müstefilâtün | *müstefilâtün*
 _ _ v _ _ | _ _ v _ _

1. 'Âlemde yek-ser-
Hurşid-i hâver
Bir şâh-i kişver
Sevdim ser-â-ser	7. Bir nev-civândır
Şâh-ı cihandır
Serv-i revândır
Bir kadd-i 'ar'ar
2. Cebhesi mahdır
Gönlümde şahdır
Çeşm-i siyahdır
Zülfü mu-'anber	8. Sîne mücellâ
Mir'atdır hâlâ
Meclisde lâlâ
Mânend-i dilber
3. Ebru kemandır
Tûtî lisandır
Hokka dehendir
Dişleri gevher	9. Hûbdur cemâli
Yûsuf misâli
Hem ismi 'Ali
San'atı berber
4. Lebleri âbî
Baş ider canı
Hem....
Çeşme-i Kevser	10. Buseler ol şah
El hamdü'lillah
'Uşşâka gâh gâh
Eyler müyesser
5. Saçları sünbül
Ruhleri ter-gül
Benleri fülful
Ya'ni müdevver	11. İsm-i şerîfdir
Kendi 'arefdir
Nutkı latîfdir
Lû'lû'-i hoş-ter
6. Ğabğabı meşhur
Gerdanı billûr
Ser-pâye pür-nûr
Olmuş münevver	12. Dil derd-menendir
Çâker menendir
Bâbında bendir
Kenzi-i kemter (Fedai 1993: 10).

2a. Der Eşkâl-i Burciyân

mefâ'îlün | *mefâ'îlün* | *mefâ'îlün* | *mefâ'îlün*
 v _ _ _ | v _ _ _ | v _ _ _ | v _ _ _

Hamel burcı **ğanemdir nâridir erkekdir** ol dilber
 Sever **Zühre öküzdür hâkidir** hem **dişidir** duhter

Dahi hem burc-ı **Cevza bâdidir erkekdir** ol **kurtdur**
Seretân burcı **engeçdir dişidir âbidir** perver

Esed burcı dahi **nârî dürür erkekdir aslandır**
 Ve burc-i **Sünbüle buğday turâbî dişidir** ahter

Terâzû burcı **mizandır** ve hem **bâdîdir erkekdir**
 O **Akreb** burc-ı kavis **kurt dişidir hâkidir** gevher

Kavis burcı dahi **yaydır** ve **erkekdir hevâyîdir**

Cedi burcı **keçidir dişidir âbidir**, o peyker

Delev burcı **koğadır bâdidir erkekdir** ol memlû

Dişidir burc-ı **Hut Kenzi semekdir âbidir** Kevser. (Fedai 1993: 11)

2b. Beyân-ı Burûc

mefâ'îlün | *mefâ'îlün* | *mefâ'îlün* | *mefâ'îlün*
 v _ _ _ | v _ _ _ | v _ _ _ | v _ _ _

Hamel burc-ı **ğanemdir nâridir erkekdir** 'anberdîr
 Sever **Zühre öküzdür hâkidir** hem **dişi**, duhterdir

'**Utarid** necm-i cevza **kurtdur erkekdir hevâyîdir**
Serâtan dişi engeçdir kamerdir **âbi** perverdir

Esed arslandır erkekdir, **şemidir** gün gibi **nârî**
Türâbî sünbüle buğday, utârid dişi ahterdir

Terâzû şekl-i mizan **bâdi, erkek** yıldızı **zühre**
Dişi merrih akreb kuyruk âsâ **hâki ejderdir**

Kavis yaydır velî **erkek hevâî müşterîdendir**

Cedî dişi keçi mâî **zuhal** yıldızı enverdir

Delev de **koğadır** bâdı **zuhaldir** ahteri **erkek**
Semekdir hul dişidir müşterîdir âb-ı kevserdir

Tulû' itdi dil-i burc-ı şerefden şems-i eşârını

Gezer bezm-i felekde necm-i Kenzî bir gazanferdir (Fedai 1993: 12).

3a. Hurûf-i Mukatta

fâ'îlâtün | *fâ'îlâtün* | *fâ'îlâtün* | *fâ'îlün*
 _ v _ _ | _ v _ _ | _ v _ _ | _ v _

Er odur devvâreden devrân ider zâr üzre zâr
 Ah urur derd-i derûn âvâre derde ümm arar

Er öze özden öze düş az az derde dür veş
 Râh-ı dâverden el al dur zâr zor var vâre var

Dağ urur dil üzre er dur düz düze âvâre dil
 Zerre zerre derd de var dud ur dâre var

Arzu üzre durur ah dil âzuride dâd ara
 Erdîr azalmaz idrâk dâver-i zâr âbe var

Kenziyâ orda düşen ervah uzar zade ol
 Derd-i derûn devr veş Dârâ ol ara zâr zâr

Assıla erbâb-ı 'aşka var ise gelsün beri
 Şi'rimi tanzîr iden itsün felekde iftihar (Fedai 1993: 13).

3b. Hurûf-i Mukatta

fâ'îlâtün | *fâ'îlâtün* | *fâ'îlâtün* | *fâ'îlün*
 _ v _ _ | _ v _ _ | _ v _ _ | _ v _

Dem urub var dâd ara derde der-i devvâreden
 Er ol erden el al el âzad ol ol âzâreden

Zerre zerre ode ur evrâk-ı zevk-i âdem ol
 Derc-i derk ol zağ-veş düş âh ü vâh ü zâreden

Var durur devre arar devrân eder ervâh-ı öz
 Rûh erer râh-ı vedûde o dil erez an areden

Dağ urur dil üzre dâver-i derde ümm edâsin ur
 Ârzû-yi dâddır devreddi derdim vâreden

Zer düzer râz-ı derâze dâver-i dârâ vü dûrr
 Dur durur dur duru al Kenzi-i âvâreden

Var ise tanzir ider san'atde nazmım assıla
 Yohsa söylen mûnkatı' itsün dilin dil-dâreden (Fedai 1993: 23).

4. Mülemma

mef'ûlü | *mefâ'îlü* | *mefâ'îlü* | *fe'ûlün*
 _ _ v | v _ _ v | v _ _ v | v _ _

Sevdim bir 'Arab dilberini amma muhalif
 İlsem yoluna varım anın tan mu mesârif

Dedim güzelim gel gidelim haneye bir leyi
 Kül tü nevaya fî abusi anne meşâyif

Dedim yalnız canımı gel eklile şurb it
 Kül tü.....

Dedim güzelim her ne dilersen sana yok yok
 Kül tü.....

Dedim bu hakir Kenzi'ye bir buse de yok mu
 Kul tü misi hâlek 'ani dervîş-i menârif (Fedai 1993: 15).

5. Gazel-i Mim, Pür Musanna

fâ'ilâtün | *fâ'ilâtün* | *fâ'ilâtün* | *fâ'ilün*
 _ v _ _ | _ v _ _ | _ v _ _ | _ v _

Men muhabbet meclîsinde mest ü medhûşem müdâm
 Mülke meylitmem mukaddem meşhedim mim-i mekân

Mâ-tekaddüm mâye-i mahbûbile mevcud menem
 Mâ-sivâyı men' idûb maksûda meylitmek meram

..... muazzam menba'ı

Maden-i mihr ü mürüvvet Murtazâm tâc-ı makâm

Mû-be-mû menden müretteb mâlik-i mülk ü mekân
 Men-'aref mağz-i mücerred mende medfünmuş mecâm

Merd olan memlû müride mesnedin ma'lûmdur

Kenz-i mahfîyeni muhakkak meşhedim mim müstedâm (Fedai 1993: 18).

6a. Leb-ermez Gazel

mefâ'îlün | *mefâ'îlün* | *mefâ'îlün* | *mefâ'îlün*
 v _ _ _ | v _ _ _ | v _ _ _ | v _ _ _

İdel'den ey dil-i şeydâ yerin dehr içre hâristan
 İşitdin âh ü zârın hâsıl etdin haylice hicran

Kad-i dil-dârı seyr eyle nezâket gül-sitânında
 Salındıkça nice 'ar'ar şikest eyler kad-i cânân

Hakikat ehline hâriciler nâ-hak yere kıydı
 İki cihanda ecdâd-ı Yezîd iskânıdır nîrân

Sana derd-i dili takrîr iderse ger dil-i dânâ
 Nigâh-ı kahr ile sâd çâk idersin sîneler her ân

Hayâl-i 'arızında kaldı 'aklı Kays-ı nâçizin
 Şehâ sahrâ-yı 'aşkında gezer dil zâr ü ser-gerdân

İdersin san'atın icra dil-i dânâlara Kenzî

Sezâdır arz-gâhde sânına dirler ise Hassan (Fedai 1993: 24).

6b. Kalender-i Pür Musanna Leb-ermez

mef'ûlü | *mefâ'îlü* | *mefâ'îlü* | *fe'ûlün*
 _ _ v | v _ _ v | v _ _ v | v _ _

Ey dil yine gel 'arz-ı hâl it dergeh-i yâre
 Dardine ki hâzikedir ider her gehi çare

Anladı ya cânâne de candan geçenindir
 İhdâ ide rindânse gerekser reh-i dâre

Çek dâr-ı cihandan eli, gir râh-ı rızâyâ
 Kıl kendini gel sıdk ile çâker şehi çâre

Âğyâr ile yâr yatdı geçen gice değil hiç
 Seyr içre sarıldı kad-i 'ar'ar sehi hâre

Eller ile ye iç garâzın Kenzi hakirin

Cânâ yakasın ister isen ger tehi nâre. (Fedai 1993: 28).

7. Pür Musanna

<i>Mefâilün</i> v _ _ _	<i>mefâilün</i> v _ _ _	<i>mefâilün</i> v _ _ _	<i>mefâilün</i> v _ _ _
ا Efendim ش Şerâfetle ر Reh-güzâre ف Ferâgat kıl	ج Cemâlinde ا Aziz serv-i ف Feda olsun ر Rakîblerden	ى Yana döndüm خ Hîrâmânım ى Yeşil tonlum ا İşit nutkumu	خ Halîlâne ل Levendâne ى Yâr ol câne ل Latifâne
ى Yaman hâlim و Vefa yok mu س Selâmet yok ف Fırak içre	ج Hazîkım yok م Mürevvetsiz ز Zenehdane ه Helak itme	س Sadâsızdır ا İdüb rehi د Düşüb kaldım ق Koyub gamda	ر Ruhum tende س Sehi sen de ت Temam ben de م Mülûkâne
ا Açıub bâb-ı ح Harîk itme م Mürüvvetlim د Dışın dürdür	م Mahabbetden ح Hakîrindir م Meveddetlim د Dudağın mül	ر Ri'âyet kıl ش Şifâ-bahş it ى Yüzü hubbâne د Dilin bülbül	ا A sultânım ى Yürü canım و Vildânım ب Beligâne
ب Bana rahm it ل Lisânın hub ا A Kenzî heb ل Liyâkat yok (Fedai 1993: 27).	س Sezâverdir ل Letâfetde ى Yerim yurdum م Meded tende	د Devasından ا Eşin yokdur و Viran oldu د Düşüb 'aşk-ı	ا Ola dilber د Dehânın ter ر Rûyum esfer س Süleymâne

8. Şâkî

Hece 6+5 11

Behey gaddar felek dest-i **cevrinle**
Cevrinle eriyüb erbâb-ı kemâl
Oldu **pây-mâl**
Pây-mâl eyledin 'aks-i **devrinle**
Devrinle dönmeye kalmadı mecal
Olmuşuz **hayâl**

Hayâl oldu benim ey kân-ı **kerem**
Kerem senden umar bu halk-ı '**âlem**
'**Âleme** geleli olmadım **hürrem**
Hürrem olsam bir dem, gelür pür melal
Dilim olur **lâl**.

Lâl olurum gamle bir hayli **zaman**
Zaman geçer kendim bulamanı **heman**
Heman gezmedeyim böyle **perişan**
Perişandır 'aklım kâkülün misâl
Meğer hatt-ı **hâl**

Hâl-i visalini var dilde **arzu**
Arzum sendedir ey dili **kanlu**
Kanlu gözlerimden da'im akar **su**
Su gibi her yane gel olma meyyal
Ey lebi **zülâl**.

Zülâl ırmağıdır 'atşâne **matlûb**
Matlûb olan ancak 'âlemde **mahbûb**
Mahbûbun her çevri 'aşıkına **hûb**
Hûb gelür Kenzi'yi lutf ile Celâl

..... (Fedai 1993: 32)